

Uzdevumi un iespējas, ko rada darba drošības un veselības aizsardzības jautājumu iekļaušana universitāšu izglītības sistēmā — ziņojuma kopsavilkums

Ievads

Darba dzīvē darba drošības un veselības aizsardzības aspektus nāksies ņemt vērā visiem — topošajiem inženieriem, arhitektiem, mediķiem, kā arī uzņēmumu pārvaldes darbiniekiem un struktūrvienību vadītājiem. Šis ziņojums (*) un tajā minētie gadījumi liecina, ka darba drošību un veselības aizsardzību ir grūtāk iekļaut universitātes līmeņa izglītībā salīdzinājumā ar citu līmeņu izglītību. Tomēr no šiem gadījumiem var spriest, ka tiek veikti pasākumi darba drošības un veselības aizsardzības jautājumu iekļaušanai universitāšu izglītības sistēmā vairākās disciplīnās un dažādos veidos. Turklāt gadījumi rāda, ka atkarībā no apstākļiem tam var izmantot dažādas metodes un iespējas.

Grūtības

Ir svarīgi apzināties, ka, iekļaujot darba drošību un veselības aizsardzību universitātes līmeņa izglītībā, nāksies pārvarēt grūtības.

Šīs grūtības ir šādas:

- vēl nav izveidotas partnerattiecības ar atsevišķām universitātēm, fakultātēm un mācību spēkiem;
- mācību spēki jāpārliecina par darba drošības un veselības aizsardzības mācīšanas svarīgumu;
- bakalaura līmeņa studijās ir augstas prasības un liela mācību slodze;
- trūkst universitātes līmenim piemērotu mācību materiālu par darba drošību un veselības aizsardzību;
- jāievieš praktiskas, aktīvas mācību metodes darba drošības un veselības aizsardzības mācīšanai vidē, kur dominē teorētiskas mācību metodes;
- jāatrod veids, kā strādāt ar lielām auditorijām;
- trūkst universitātes līmeņa pedagogu, kuriem ir speciālās zināšanas par darba drošību un veselības aizsardzību un/vai prasmes izmantot aktīvās mācību metodes;
- grūtības rada kopīga izglītības resursu izmantošana vidē, kur dominē intelektuālā īpašuma kultūra un informācija tradicionāli tiek rūpīgi sargāta;
- mācību programmas izveidošanai ir vajadzīgs laiks;
- trūkst finanšu līdzekļu darba drošībai un veselības aizsardzībai veltītas izglītības attīstīšanai un sniegšanai universitātes līmenī, salīdzinot ar skolas līmeni, tostarp eksperimentālo projektu finansēšanai;
- jāveido jaunas saiknes ministriju līmenī, jo skolas un universitātes ir dažādu ministriju pakļautībā;
- pastāvīgi jāuzlabo veselības un drošības kultūra universitātēs.

Kontekstuāli faktori, kas atvieglo integrāciju

Dažos kontekstos darba drošību un veselības aizsardzību ir vieglāk iekļaut universitātes līmeņa izglītības sistēmā.

(*) Ziņojums *Mainstreaming OSH into university education* (Darba drošības un arodveselības iekļaušana universitāšu izglītības sistēmā): <http://osha.europa.eu/en/publications/reports/tewe09007enc/view>

Šos jautājumus var vieglāk iekļaut izglītības sistēmā šādos gadījumos:

- ja valstī spēkā esošie tiesību akti darba drošības un veselības aizsardzības jomā nosaka īpašus pienākumus konkrētiem speciālistiem, piemēram, speciālistiem, kuri darbojas inženiertehniskās būvniecības projektos;
- ja likumā ir norādītas drošības tehnikas speciālista apmācībai noteiktās prasības un ja tās paredz universitātes līmeņa izglītību;
- ja ir izveidota mācību nodaļa darba drošības un veselības aizsardzības jomā; šādas nodaļas biežāk ir atrodamas tehniskās universitātēs;
- ja par darba drošību un veselības aizsardzību atbildīgajai iestādei ir pienākums veikt apmācību, kurā varētu būt iekļauta arī atbalsta sniegšana universitātēm;
- jomās, kurās universitātei ir īpaši pienākumi attiecībā uz darba drošību un veselības aizsardzību, piemēram, nodrošināt studentu drošību laboratorijas darbos un praktiskajos darbos.

Veiksmes faktori

Izklāstītie gadījumi vedina domāt par konkrētiem veidiem un līdzekļiem darba drošības un veselības aizsardzības iekļaušanai universitātes līmeņa izglītības sistēmā. Piemēram,

- sākumam atrast un **iesaistīt darbā dažus ieinteresētus cilvēkus** un iestādes;
- **darbu veikt sadarbībā**; neizvirzīt noteikumus;
- **izprast to, ka mācību programmas paplašināšanas iespējas ir ierobežotas**, un ņemt vērā jau esošo slodzi bakalaura līmeņa studijās;

- aprobežoties ar **galveno darba drošības un veselības aizsardzības aspektu** mācīšanu;
- **iekļaut darba drošības un veselības aizsardzības jautājumus esošajos mācībuursos**, nevis pievienot tos kā papildkursu, īpaši tad, ja papildu mācību moduļu pievienošanas iespējas ir ierobežotas;
- nodrošināt **piemērotus materiālus darba drošības un veselības aizsardzības mācīšanai** tā, lai tie atbilstu attiecīgajai studiju jomai un tam, kā tēma tiek mācīta;
- mācībās aplūkot **reālus gadījumus** un rast veidus, kā ieviest mācību metodes, kuru pamatā ir problēmu risināšana, **aktīvu mācīšanos** utt.;
- sniegt **atbalstu mācību spēkiem** attiecībā uz materiālu efektīvu izmantošanu;
- izmantot praktisko darbu veikšanai paredzēto **darba drošības instruktāžu**, lai studentiem plašāk vēstītu par riska novēršanas kultūru;
- izmantot **elektronisko apmācību un elektroniskos resursus** kā palīgmateriālu un papildinājumu apmācībai auditorijā, padarot šos veidus plašāk pieejamus arī tālmācībā;
- studentu motivācijas paaugstināšanai panākt to, lai **darba drošībā un veselības aizsardzībā gūtie rezultāti tiktu ņemti vērā** studiju galavērtējumā vai akadēmiski atzītā diplomā utt.;
- **izvēlēties pareizo laiku**. Universitātēm un konkrētām profesijām jābūt gatavām pieņemt pārmaiņas, un tam ir vajadzīgs pareizais noskaņojums. Piemēram, debātes var uzsākt tad, kad tiek veiktas izmaiņas mācību programmā vai universitātes turpmāko absolventu stratēģiskajā ievirzē;
- **sadarboties ar profesionālajām asociācijām**, sastādot universitātes līmenim paredzētas mācību programmas;
- **izpētīt partnerattiecības** — sadarbību ar universitātēm, zinātniskās pētniecības institūtiem, iestādēm, kas ir atbildīgas par drošību, apdrošinātājiem un ražošanu;
- **veicināt un atbalstīt pozitīvu universitātes attieksmi pret darba drošību un veselības aizsardzību kopumā**, apvienojot izglītību darba drošības un veselības aizsardzības, kā arī risku novēršanas jomā ar drošas un veselībai nekaitīgas darba/mācību vides radīšanu visiem darbiniekiem un studentiem, aktīvi iekļaujot šajā procesā darbiniekus un studentus.

Vēl astoņas idejas:

- izveidot **repozitoriju kopīgu resursu glabāšanai** universitātes līmeņa mācību nodrošināšanai;
- **tur, kur jau tagad tiek sniegta izglītība darba drošībā un veselības aizsardzībā**, piemēram, iepriekš minēto kontekstuālo faktoru ietekmē, izmantot to kā pamatu vispārīgākai darba drošības un veselības aizsardzības ieviešanai izglītības sistēmā citās fakultātēs;
- ja **vietējie uzņēmumi** sadarbojas ar universitātēm, mudināt tos iekļaut darba drošību un veselības aizsardzību studentiem paredzētajos pasākumos (nodrošinot lekcijas, studentiem apmeklējot uzņēmumus vai dodoties praksē);
- **mācīties no pieredzes, kas gūta, ieviešot darba drošības un veselības aizsardzības apmācību skolu izglītības sistēmā**, un jaunu darbinieku apmācībā gūto labo praksi un piemērot to universitātes līmenim;
- izmantot aizvien plašāk izmantoto "modulāro apmācību" un izveidot īpašu **darba drošības un veselības aizsardzības moduli**;
- **pielāgot profesionālās apmācības metodes** un resursus izmantošanai universitātes līmenī;

- veicināt to, lai **darba devēji norādītu zināšanas darba drošībā un veselības aizsardzībā kā vienu no apsvērumiem**, ko tie ņem vērā, pieņemot jaunu darbinieku;
- sniegt atbalstu **ekonomikas virziena mācību iestādēm darba drošības un veselības aizsardzības un ekonomiskās produktivitātes** jautājumu iekļaušanai pētījumos un konferenču programmās.

Praktiski piemēri

Kad Salamankas Universitātē (Spānijā) sāka piešķirt tehnisko zinātņu maģistra grādu darba drošībā, šo iespēju izmantoja, lai ar reģionālo valsts iestāžu atbalstu uz CD-ROM diska un internetā visiem pēdējo kursu studentiem nodrošinātu pamatresursus par darba drošību un veselības aizsardzību.

Lai analīzei uzņēmējdarbības studijās apkopotu gadījumus no prakses, ASV Nacionālā drošības padome ir izsludinājusi Kempbela balvu izcilībā par gūto saimniecisko labumu, integrējot uzņēmējdarbībā veselības un drošības, kā arī ekonomiskās produktivitātes aspektus. Labākie piemēri tiek pielāgoti tā, lai tie iekļautos "situācijas analīzes" modelī, ko izmanto labākajās ekonomiskajās augstskolās, un tiek veikts darbs ar mācībspēkiem, lai veicinātu šo resursu izmantošanu.

Apvienotajā Karalistē Veselības un drošības laboratorija, izmantojot par darba drošību un veselības aizsardzību atbildīgās valsts līmeņa iestādes finansējumu, sadarbojās ar Liverpūles universitāti, lai iekļautu darba drošības un veselības aizsardzības elementus bakalaura līmeņa inženierzinātņu kursā. Tika izmantotas arī aktīvās mācību metodes un veikta reālu nelaimes gadījumu izpēte.

Vācijā ir vairākas starpuniversitāšu fakultātes, kuras kopīgi strādā, lai apkopotu zināšanas un spēkus elektronisko mācību resursu izstrādāšanai un kopīgai izmantošanai (*NOP-online* un *KMR* "Bistamas vielas laboratorijas darbu kurss").

Dublinas Tehnoloģiskajā institūtā (Īrijā) par drošību atbildīgie dienesti iesaista studentu apvienību kopīgi veiktā darbā, lai nodrošinātu mācību iestādes saistību izpildi darba drošības un veselības aizsardzības jomā un darba drošības un veselības aizsardzības kultūras veicināšanu.

Francijā rīkotajā konkursā *Lacobus* arhitektūras studentiem jāiekļauj darba drošības un veselības aizsardzības aspekti ēku restaurāciju projektos. Citos Francijā realizētos projektos īsteno sadarbību starp inženierzinātņu un arhitektūras studentiem.

Secinājumi

Perspektīvā būtu jāveido pozitīva visaptveroša pieeja drošas un veselībai nekaitīgas darba un saimnieciskās vides veidošanai, vienlaikus nodrošinot apmācību par riska veidiem. Īstenojot šo pieeju, jāapvieno darba drošības un veselības aizsardzības pārraudzība risku novēršanai ar informētības vairošanu un studentu un darbinieku, tostarp mācībspēku, tehnisko darbinieku, administratīvo darbinieku un palīgpersonāla, zināšanu un prasmju paplašināšanu, kā arī uz drošību vērstas attieksmes un rīcības veidošanu. Vajadzīgs atbalsts, lai esošos labas prakses un iesaistīšanās piemērus nodotu tālāk universitāšu līmenī, un vajadzīga apmaiņa gan ideju, gan metodoloģiskā līmenī.

Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra

Gran Via, 33, 48009 Bilbao, SPĀNIJA
Tālrunis: +34 944794360, fakss: +34 944794383
e-pasts: information@osha.europa.eu

© Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra. Pavairošana ir atļauta, norādot avotu. Printed in Belgium, 2010.

